

NOTAT

- magasin om demokrati og Europa

EU i grove træk

Særnummer:

Kend dit EU

TEMA:

Kend dit EU

Danskerne har svært ved at forstå EU – hvordan Unionen arbejder, hvad den gør og ikke gør. Det har vi stor forståelse for på NOTAT. EU er en kompliceret størrelse, EU er i stadig forandring, EU's beslutninger tages langt fra den daglige politiske debat på nationalt plan, og EU-samarbejdet udbygges konstant med nye områder. Selvom EU har stor betydning for vores hverdag, er det derfor ikke fra NOTAT, der kommer en moraliserende pegefing, når der viser sig tegn på, at EU fungerer hen over hovedet på store dele af befolkningen. Et friskt eksempel er en undersøgelse, analyseinstituttet Megafon har lavet for NOTAT. Undersøgelsen viser, at et flertal af danskerne ikke kender de helt grundlæggende beslutningsprocesser i EU.

Det må der gøres noget ved, og NOTAT skal bidrage.

Som et magasin hvis mission det er at oplyse om og belyse EU, ser vi det som en naturlig opgave at stoppe op indimellem og kigge på de grundlæggende ting. En god anledning er, at EU nu har fået en ny traktat, d.v.s. et nyt juridisk grundlag, at arbejde på, nemlig Lissabon-traktaten.

Med den nye traktat har meget ændret sig. Nye institutioner, nye regler, nye områder, som skal omfattes af EU-regler.

Derfor har vi lavet et særnummer af magasinet, som vi håber kan bruges i lang tid af både abonnenter og ikke-abbonenter til at få det grundlæggende om EU på plads.

Hvorfor er EU vigtig?

På en lang række områder er det ikke Folketinget og Regeringen, der træffer afgørelserne. Når det kommer til spørgsmål om klima, energi, fødevarer, handel, erhvervs politik, finans politik, forskning og sundhed – så er det EU, der bestemmer det meste.

Af Rasmus Nørlem Sørensen

Den Europæiske Union er grundlæggende et samarbejde mellem 27 stater i Europa, men alligevel også meget mere end blot et samarbejde. EU har udviklet sig til at være en mellemting mellem et samarbejde og en forbundsstat. Hvis man ser på EU's budget, er det tydeligt, at EU ikke er en rigtig forbundsstat. Det er for lille.

80 procent af lovene

På den anden side kan man kigge på lovgivningen og konstatere, at det er fra EU, størstedelen af de politiske initiativer og beslutninger kommer. Marlene Wind, der er professor i international politik, har vurderet, at det drejer sig om op mod

80% af lovgivningen. Det er dog en indflydelse, det er meget svært at sætte tal på.

Derfor er det også et alvorligt problem, at danskerne – og europæerne i det hele taget – ikke ved nok om EU til fuldt ud at kunne deltage i det europæiske demokrati. Den manglende viden er angiveligt én af grundene til, at kun 42 % af de europæiske vælgere stemte ved sidste valg til EU-Parlamentet.

Hvad har EU med mig at gøre?

Når du køber ind i supermarkedet, møder du EU på hylderne. Det er i EU, der laves regler for brugen af tilsætningsstoffer, GMO-afgrøder og kødklister. Landbrugsstøtten påvirker priserne og kvaliteten af fødevarerne. Produktstandarder for alt fra kondomer til kiks er vedtaget i EU. Hvis

du har brug for at klage over eller bytte noget, du har købt – så er det EU's regler, der skal sikre dine forbrugerrettigheder.

Når du er ude at rejse, er det en EU-beslutning, hvor langt din bil som minimum skal kunne køre på literen, hvor meget afgift der skal være på flybrændstoffet, og hvordan sikkerheden skal kontrolleres i lufthavnen.

Når du går på nettet er det EU, der i terrorbekæmpelsens navn har besluttet, at din internettrafik skal logges og gemmes i centrale registre. Når du ringer fra din mobil er det EU-regler, der lægger loft over prisen pr. minut for opkald til udlandet. Hvis du får nikkellallergi af den samme telefon – så kan du klandre beslutningstagerne i EU for ikke at have stillet skrappe krav til producenterne. ♦

Hvad er EU egentlig for noget?

Den Europæiske Union gør dybest set kun to ting; fordeler penge, og laver love. Men det er heller ikke så lidt, når det handler om 497,5 millioner mennesker.

EU er rammen for et samarbejde mellem 27 lande i Europa. EU er blevet beskrevet som et fredsprojekt, et bureaukratisk monster, en politisk arena – og sågar som et næbdyr. Næbdyret er hverken pattedyr, krybdyr eller fugl, men en

underlig mellemting. På samme måde kan man sige, at EU er en helt speciel kombination af et internationalt samarbejde mellem selvstændige lande og en slags Europas Forenede Stater.

EU og pengene

Hvor de kommer fra og hvor de bliver brugt?

Af Staffan Dahllöf

EU får sine penge fra medlemsstaterne. Store økonomier betaler mere end små. De enkelte landes bidrag udregnes på baggrund af, hvor meget, der bliver handlet for (landets momsgrundlag), og størrelsen af landets BNI (Bruttonationalindkomst, er den årlige indkomst for et lands indbyggere). Der kommer også nogle penge fra den fælles EU-told og andre afgifter.

Budgettet for 2010 er på 1054 milliarder kroner (142,5 milliarder euro), knap det dobbelte af det danske statsbudget for 2010, der er på 640 milliarder kroner.

EU's største land, Tyskland, betaler i år 207 milliarder kroner (19,5 procent), Danmark 28 milliarder kroner (2,17 procent) og EU's mindste land Malta godt 1 milliard kroner (0,06 procent) til den fælles kasse.

EU må ikke have gæld

EU's budget skal altid balancere udgifter og indtægter. EU må ikke låne penge, og kan derfor ikke, som medlemslandene, oparbejde et underskud.

Hvordan pengene bruges i EU besluttes dels i det årlige budget (EU's finanslov), og i syvårige aftaler.

Omkring 90 procent af EU's budget er omfordeling; fra de rige lande til EU's landmænd, fattige områder, landdistrikter, og til lande som søger om EU-medlemskab.

Budgettet afspejler, at EU til forskel fra

medlemslandene næsten ikke har nogen egen virksomhed, d.v.s. der er ingen udgifter til f.eks. militær, undervisning, hospitaler, folkepension eller sociale ydelser.

Derimod har EU stor indflydelse på næsten alle samfundsområder i medlemslandene gennem EU-lovgivningen. ♦

Sådan bruges EU's penge

1. Landbrugsstøtte, 48,3 procent – 35,5 procent direkte til producenterne (landmænd og fødevarerindustrien), og 10,2 procent til udvikling af landdistrikterne
2. Regionalpolitik, 39,7 procent – 29,7 procent til fattige områder, og 9,3 procent til forskellige forskningsprogrammer
3. Bureaukratiet, 6,6 procent – lokaleudgifter, løn, pensioner og andre omkostninger for EU-ansatte
4. Bistand og udenrigspolitik 6,5 procent – herunder støtte til kandidatlande, nabolande og udviklingslande
5. Grænsekontrol, flygtningemodtagelse og anden indenrigspolitik, 1,2 procent – herunder politisamarbejde, sundhedsprogrammer og mediestøtte

Kilde: Folketingets EU-oplysning, udgiftsfordeling i budgettet 2010, tallene er afrundet og opstillet her efter størrelsen på udgiftsposterne.

Hvor bestemmer EU – i grove træk?

Af Staffan Dahllöf

Nogle områder er EU's enekompetence, f.eks. reglerne for den indbyrdes handel på "det indre marked", såsom produktstandarder, og reglerne for handel med lande udenfor EU. Her er EU-reglerne enerådende.

På elleve områder er der såkaldt delt kompetence. EU bestemmer, men medlemslandene har en vis frihed til selv at bestemme, hvis der ikke findes EU-regler i forvejen, for eksempel grænseværdier for et miljøfarligt stof, som der endnu ikke er lavet EU-regler for. Sådanne nationale

love må dog ikke være i konflikt med andre EU-beslutninger. Fordelingen af indflydelse mellem medlemslandene og EU kan der skrives tykke bøger om. Som så ofte må skrives om igen. Derfor er det nok bedre med et konkret indtryk af, hvor EU bestemmer meget, og hvor EU ikke bestemmer så meget:

Områder hvor EU bestemmer mest:

Det indre marked, regionalpolitik, fiskeripolitik, miljø og klima, forbrugerbeskyttelse, transport, trafik anlæg, energi, politisamarbejde, grænsekontrol, flygtningepolitik, handelspolitik.

Her har EU også indflydelse: Arbejds-markedspolitik, socialpolitik, forebyggende sundhedsinitiativer, industripolitik, kultur, uddannelse, ungdom, sport.

Her bestemmer EU endnu ikke så meget: Skattepolitik, finanslov.

Udenrigs- og sikkerhedspolitik bygger kun i meget lille omfang på love. Her kan landene i forskellig grad nemlig til en vis grad vælge at stå udenfor det, de øvrige er blevet enige om. ♦

EU'S INSTITUTIONER

Af Michael B. Lauritsen

EU's domstol.

EU-Domstolen

EU-Domstolen er den øverste dømmende myndighed i EU. EU-Domstolen skal sikre, at EU's lovgivning forstås ens i alle EU's medlemslande, og dens kendelser overtrumfer derfor de højeste domstole i medlemslandene i sager om EU's lovgivning. Domstolen blev oprettet i 1952, og ligger i Luxembourg. Den består af 27 dommere, én fra hvert medlemsland, der bliver udnævnt af regeringerne i de enkelte lande for seks år ad gangen.

Afgørelser ved EU-Domstolen fører ofte til, at medlemslande må ændre deres lovgivning. En sag, der fik meget omtale i 2009, var den såkaldte "Metock-dom", der har betydning for den danske lovgivning på indvanderområdet. Og den såkaldte "Vaxholm-dom" fra 2007, som har betydning for reglerne på det danske arbejdsmarked. På denne måde er EU-domstolen også en slags lovgivende magt i EU-landene.

Ministerrådet og det roterende formandskab

Rådet for den Europæiske Union er et magtfuldt organ, der består af EU-landenes ministre. Rådet behandler og vedtager lovforslag fra Kommissionen – oftest i samspil med Parlamentet. Der er faktisk ikke blot tale om ét, men i alt ni forskellige råd; ét for det indre marked, ét for miljø, ét for landbrug og fiskeri, ét for økonomi og finans, ét for almindelige anliggender og eksterne relationer (udenrigspolitik) osv. De tre sidstnævnte er dem, der mødes oftest, nemlig omkring én gang om måneden.

Møderne tilrettelægges og ledes af EU's roterende formandskab, der går på skift mellem medlemslandene hvert halve år. Siden Lissabon-traktaten trådte i kraft i december 2009, er møderne om udenrigs- og sikkerhedspolitik blevet ledet af "Den høje repræsentant for udenrigs- og sikkerhedspolitik" (EU's "udenrigsminister"), Catherine Ashton.

Europa-Parlamentet, EU's parlament

EU-Parlamentet (eller "Europa-Parlamentet") består af politikere fra alle EU-lande, der vælges direkte hvert femte år, senest i 2009. Der er i alt 736 medlemmer i Parlamentet og antallet af medlemmer afhænger af medlemslandets størrelse. Danmark har 13 medlemmer, Tyskland har 99, Malta har 5.

Næsten alle medlemmer fordeler sig i politiske grupper. Der er i alt 7 grupper i Parlamentet, og der er danske parlamentarikere i seks af dem: Venstre er i den liberale gruppe (ALDE), de konservative i den konservative gruppe (EPP), Socialdemokraterne i den socialdemokratiske gruppe (S&D/PES), SF i den grønne gruppe (Verts/ALE), DF i EFD, og Folkebevægelsen mod EU i venstrefløjsgruppen (GUE-NGL). Flertallet tippede med valget i 2009 mod højre, således at to konservative grupper og de liberale nu kan danne flertal.

Da Lissabon-traktaten trådte i kraft, fik Parlamentet mere magt, herunder medbestemmelse på mere EU-lovgivning. Parlamentet skal også godkende og vedtage EU's budget sammen med Rådet, og godkende, at Kommissionen har forvaltet det ordentligt ved regnskabsårets udgang.

Man kan på en måde sammenligne Parlamentet med Folketinget i Danmark, idet vi selv vælger dets medlemmer, og kan genvælge dem, hvis vi er tilfredse med deres arbejde. En stor forskel er dog at Parlamentet ikke selv kan fremsætte forslag til lovgivning.

EU-Parlamentet i Bruxelles.

Det Europæiske Råd, topmøderne og den europæiske "præsident"

Det er fast praksis, at EU-landenes stats- og regeringschefer (i Danmarks tilfælde statsministeren) mødes mindst fire gange om året i Det Europæiske Råd for at fastlægge de store linjer for EU's udvikling. Her diskuteres, hvilken retning EU skal bevæge sig i, og her fastlægges EU's overordnede prioriteter for fremtiden.

Møderne er kendt i offentligheden som *topmøder*, og lederen af topmøderne har indtil for nylig været stats- eller regeringschefen fra *det roterende formandskab*. Mødelederen på topmøderne har således skiftet hvert halve år.

Efter Lissabon-traktaten trådte i kraft

fik Det Europæiske Råd en fast formand, Herman Van Rompuy, der normalt bliver omtalt som EU's præsident. Han har overtaget ledelsen af topmøderne, og har også reformeret topmøderne kraftigt, således at der er færre deltagere. I modsætning til tidligere deltager hverken udenrigsministre

eller nationale embedsmænd nu i topmøderne. Kun de 27 stats- og regeringschefer, Kommissionens formand, en lille håndfuld EU-embedsmænd og Herman Van Rompuy skal nu deltage fast i EU's topmøder. Desuden planlægges det at afholde disse intime topmøder oftere end tidligere.

Formanden for EU-topmøderne Van Rompuy (tv.) og den spanske præsident Zapatero.

EU-Kommissionen og "udenrigsministeren"

Man kan lidt firkantet kalde EU-Kommissionen for EU's regering. Kommissionen har først og fremmest eneret på at foreslå EU-lovgivning. Ingen lov bliver vedtaget i EU, der ikke først er foreslået af Kommissionen.

Derudover repræsenterer Kommissionen EU, når der indgås internationale handelsaftaler. Det er også Kommissionen, der overvåger, at alle medlemslandene overholder EU-lovgivningen. Kommissionen har det overordnede ansvar for EU's budget, og dermed også fordelingen af EU's midler til landmænd, fattige regioner, forskere m.m.

Kommissionen har hovedsæde i Bruxelles, og består af én kommissær fra hvert af de 27 medlemslande, der bliver udpeget af landenes regeringer, og sidder i fem år. Kommis-særerne har ansvar for hvert sit politikområde, den danske kommissær Connie Hedegaard har ansvaret for klimaområdet. Kommissionen er uafhængig af medlemslandene. Danmark har derfor i princippet ingen særlig indflydelse på, hvad Klimakommissæren gør.

Når Kommissionen træffer beslutninger, sker det med simpelt flertal (dvs. over halvdelen – 14 – skal stemme for en beslutning), selv om de bestræber sig på at være enige om alle beslutninger. Den vigtigste post i Kommissionen er formandsposten, der indtages af portugiseren José Manuel Barroso. Han er blevet valgt af et EU-topmøde (Det Europæiske Råd). Barroso stod dermed for fordelingen af poster til de nye Kommis-særere, der skal sidde i Bruxelles fra 2010-2014.

En udnævnelse var dog noget særligt, og det var Catherine Ashton's udnævnelse som EU's højststående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik. Hun blev valgt af *Det Europæiske Råd*, fordi Lissabon-traktaten dikterer, at EU nu skal have en udenrigsminister-lignende figur.

Kommissionen råder over en fast stab af embedsmænd – generaldirektorater – der bl.a. står for udarbejdelse af lovforslag. Kommissionens stab er dog lille i forhold til deres omfattende arbejdsopgaver, og bl.a. derfor er Kommissionen meget åben overfor forskellige former for "hjælp" udefra, f.eks. fra rådgivende organer (ekspertgrupper), og interesseorganisationer og lobbyister.

Hvad ved danskerne om hvor mange kommissærer og EU-parlamentarikere Danmark har?

- 45 procent af danskerne ved, at Danmark ligesom alle andre EU-lande har én kommissær. 23 procent ved ikke, hvor mange, mens 32 procent gætter på over 2. Heraf tror 9 procent, at Danmark har flere end 10 kommissærer.
- Det går bedre med antallet af EU-parlamentarikere. Her mener 63 procent korrekt, at Danmark har 13 medlemmer af Europa-Parlamentet, mens 19 procent tror tallet er 22.

Kilde: Analyse fra Megafon for NOTAT, 2010

Sådan vedtages lovene i EU

Af Kenneth Haar

På dette opslag kan du se, hvordan de fleste love vedtages i EU. Det sker gennem den såkaldte "fælles beslutningsprocedure", som betyder at Parlamentet og Rådet skal være enige, før en lov er vedtaget. Den mest enkle beskrivelse af beslutningsproceduren lyder derfor: Kommissionen fremsætter et forslag, forslaget diskuteres både i Rådet og i Parlamentet, og til sidst forhandler Rådet og Parlamentet om, hvordan den endelige lov skal se ud.

Den næstmest anvendte er "høringsproceduren", hvor Parlamentet ikke har direkte indflydelse, men kun ret til at give sin mening til kende.

Derudover er der over 20 andre beslutningsprocedurer, som vi for en nemheds skyld ser bort fra hér.

TEMA / EU I GROVE TRÆK

Hvad ved danskerne om hvordan en EU-lov bliver til?

- Kommissionens eneret til at fremlægge lovforslag til behandling, er et grundlæggende træk ved EU. Derfor er det slående, at 43 procent af danskerne tror, det er EU-Parlamentet, som har denne ret, mens kun 35 procent ved, at det er Kommissionen.
- Det kniber også med danskernes viden om, hvilke institutioner, der typisk skal være enige før en lov kan vedtages. Her tror hele 49 procent, at det er Kommissionen og EU-Parlamentet, der skal nå til enighed, mens kun 23 procent rammer rigtigt med Parlamentet og Ministerrådet.
- Derimod har danskerne godt fat i, hvilken institution, der i sidste ende afgør, hvordan en lov skal forstås. 56 procent mener korrekt, at det er EU-domstolen, efterfulgt af Kommissionen, som 14 procent har sat kryds ved.

Kilde: Analyse fra Megafon for NOTAT, 2010

KOMITÉERNE: Gennemførelse af lovgivning

Når en lov er vedtaget, skal den gennemføres i praksis. For at sikre en ensartet gennemførelse, og for at undgå detaljelovgivning og langsommelighed, har EU indført en såkaldt "komitéprocedure", hvor de nærmere retningslinjer for gennemførelsen af en lov fastlægges. Beslutningerne tages i et embedsmandsudvalg under Kommissionens ledelse. Embedsmændene er udpeget af medlemslandene. Beslutningerne kan tages efter forskellige procedurer. En af dem gør det muligt for Kommissionen at få vedtaget sine forslag, selvom der er et almindeligt flertal imod forslaget. På denne måde blev det f.eks. vedtaget i 2005 at tillade en gensplejset majstype, selvom et flertal af lande i Rådet var imod.

KOMMISSIONEN:

Kommer med alle forslag

Kommissionen har eneret til at fremsætte forslag til nye EU-love. Rådet og Parlamentet kan komme med idéer og opfordringer, men i sidste ende er det kun Kommissionen, der afgør om et forslag skal fremsættes. Det gør Kommissionen til en meget magtfuld størrelse i EU.

EKSPERTGRUPPER:

Rådgivning før et forslag fremsættes

Før et forslag fremsættes, rådspørger Kommissionen sig ofte med en ekspertgruppe. Ekspertgrupper er en forsamling af rådgivere. Dem har Kommissionen i dag omkring 1.000 af. Tidligere var det hemmeligt, hvem der sad i disse grupper, men Kommissionen har nu lagt et register på internettet, for de flestes vedkommende viser gruppernes sammensætning. I mange tilfælde, f.eks. på finansområdet og energiområdet, er erhvervslivet stærkt repræsenteret i de ekspertgrupper, som rådgiver Kommissionen på det område, de har interesser i.

LOBBYISTER

Mange beslutninger påvirkes på forskellige måder af en stor erhvervsgren i Bruxelles; lobbyister. Ved en tælling fra 2003 blev antallet af lobbyister ved EU's institutioner opgjort til 15.000. Tallet er givetvis større i dag. Flertallet af de 15.000 lobbyister arbejder for at fremme erhvervslivsinteresser. Der er i dag rejst en stor debat om lobbyisters arbejde i Bruxelles. Mange organisationer kræver f.eks. at det gøres obligatorisk for lobbyister at lade sig registrere, og at de oplyser hvem de arbejder for.

De nationale parlamenter

De nationale parlamenter har kun indflydelse gennem landets regering, der er repræsenteret i Ministerrådet. I Danmark tages de fleste beslutninger om den danske holdning i et særligt udvalg i Folketinget, hvor alle partier har plads; Europaudvalget.

TRILOG: Genvej gennem beslutningsprocessen

De såkaldte trilogramøder er blevet en meget vigtig del af beslutningsprocessen. På trilogramøderne mødes repræsentanter for Rådet, Parlamentet og Kommissionen. Det er i princippet uformelle møder, men med en meget stor betydning. Tit indledes trilogramøderne ved beslutningsprocessens begyndelse, endnu inden et forslag kommer ud til offentlig politisk debat. Repræsentanter for de tre institutioner kan ved disse møder blive enige på et tidligt tidspunkt, og hvis det lykkes repræsentanterne for f.eks. Parlamentet at få medlemmerne af deres partigrupper til at tilslutte sig en aftale, er resten af behandlingen en formsag. I perioden 2004-2007 blev 64 procent af sagerne i parlamentet afgjort på trilogramøder, ifølge en opgørelse fra Folketingets EU-konsulent.

COREPER: Ekspeditionssager sies fra

COREPER – eller "De faste repræsentanternes komité" – består af medlemslandenes EU-ambassadører. COREPER forbereder rådsmøderne på ministrenes vegne. De forsøger også at blive enige om forslagene på dagsorden, og sker dét, kan forslagene sættes på som punkter, der kan vedtages uden diskussion.

RÅDET:

Vedtager forslag eller bliver enige med Parlamentet

I Ministerrådet (eller bare "Rådet") behandles Kommissionens forslag i de enkelte rådsforsamlinger.

Når et forslag ikke handler om udenrigs- eller sikkerhedspolitik, skal det typisk vedtages ved kvalificeret flertal. Men det gælder i dag for de fleste forslags vedkommende, at de vedtages med kvalificeret flertal. Dette flertal regnes ud efter "stemmevægte" – 345 stemmer er fordelt på de 27 medlemslande, hvoraf Danmark har 7. Derudover skal mindst to tredjedele af landene være for, og det skal være lande, som repræsenterer 62 procent af befolkningen i EU.

I november 2014 bliver disse regler ændret. Derefter skal 55 procent af landene være for (mindst 15), og de skal repræsentere mindst 65 procent af befolkningen.

PARLAMENTET:

Bliver enig med Rådet eller fremsender kommentarer

Parlamentet kan – som Rådet – ikke selv stille forslag, men behandler forslag fra Kommissionen parallelt med og sammen med Rådet. De to parter skal være enige, når det er "den fælles beslutningsprocedure", der skal bruges. Denne bruges i dag på ca. 90 områder. En fordobling i forhold til tiden før Lissabon-traktaten trådte i kraft.

DOMSTOLEN: Har det sidste ord

Domstolen "svæver" på en måde over de andre institutioner. Den er et kapitel for sig. Hvis to parter er uenige om, hvad en EU-lov betyder, og hvad den skal have af konsekvenser, så er det i sidste ende EU-domstolen, der afgør, hvordan loven skal forstås.

Lissabon-traktaten - de nye spilleregler for EU

Mere magt til de store lande. Øget indflydelse for Parlamentet.
Nemmere at lave om på reglerne. Sådan spiller EU-klaveret med Lissabon-traktaten i nodetestellet.

Af Staffan Dahllöf

Egentlig skulle det have været en forfatning, som gjorde det klart, at EU er en eller anden form for statsdannelse med præsident, udenrigsminister, nationalsang og andre symboler.

Sådan kom det ikke helt til at gå.

Et flertal i Frankrig og Holland stemte i 2005 nej til det, som blev kaldt for forfatningstraktaten.

To år senere kom et nyt forslag med de samme hovedtræk, men med nogle forandringer. De fleste af nationalstatssymbolerne var pillet ud.

Denne gang gik det bedre.

Et flertal i Irland stemte først nej i 2008, men derefter ja til det samme, med tilføjelse af tre beroligende erklæringer plus et løfte om, at alle lande ville få en EU-kommissær – en ændring i forhold til det oprindelige forslag, hvor små lande som Irland ikke altid ville være repræsenteret i Kommissionen. Lissabon-traktaten var kommet på plads.

Tysk fordobling, dansk halvering

De tre største forandringer handler alle om magtbalancer.

I Ministerrådet, hvor der vedtages EU-love, har der altid været en forskel på indflydelse. Store lande tæller mere end små. I dag har de fire store – Tyskland, Frankrig, Storbritannien og Italien – 29 stemmer hver ud af i alt 345. Danmark har 7 stemmer og lille Malta 3.

Fra 2014 (fra 2017 hvis et enkelt land insisterer), vil stemmevægten følge be-

folkningstallet strengt efter andel af den samlede befolkning i EU.

Det folkerige Tyskland får 16 procent, en fordobling fra nuværende 8 procent (29 ud af de 345).

Frankrig, Storbritannien, Italien, Spanien og Rumænien får også øget indflydelse.

Alle andre medlemslande taber; mest de helt små Malta, Luxembourg og Cypern, men også Danmark, som må se sin stemmevægt halveret, fra 2,03 procent i dag (7 af 345) til 1,1 procent med Lissabon-traktaten.

Parlamentets indflydelse

Den anden store forandring er at Parlamentet får indflydelse på alle nye EU-love, med nogle enkelte undtagelser. De folkevalgte bliver "medlovgivere" sammen med Ministerrådet indenfor landbrugspolitik, fiskeri og på hele det retspolitiske område – grænsekontrol, flygtningepolitik, politisamarbejde, antiterrorlove, mv.

Nu skal (næsten) alle EU-love vedtages med kvalificeret flertal. Et eller flere medlemslande kan blive stemt ned, men skal gennemføre den vedtagne lov alligevel.

Heri ligger to nyheder, eller tre, set med danske øjne.

På det retspolitiske område kan EU forventes at vedtage flere love hurtigere end i dag.

Danmark mere udenfor

Det er ikke kun de nye stemmeregler i Ministerrådet, der forskubber magtbalancen. Det sker også ved at give Parlamentet større magt, for her styrer befolkningsstør-

relsen stemmevægten. Når Parlamentet får medindflydelse, og de enkelte lande ikke kan nedlægge veto i Rådet, bliver nettoreultatet et forstærket flertalsstyre.

Det er et andet aspekt af tab af indflydelse for nogle medlemslande.

Endelig er der den særlige vinkel med Danmarks undtagelse for deltagelse i det retspolitiske samarbejde med flertalsafgørelser.

Når vetoet forsvinde på dette område – med nogle få undtagelser – vil Danmark havne udenfor oftere end tidligere.

Den franske gangbro

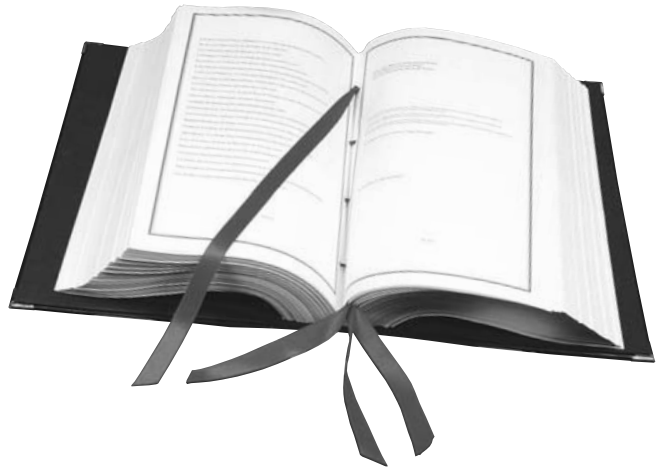
Den tredje store magtforskydning giver nye beføjelser til regeringscheferne, men den er noget mere usikker. Hidtil har alle nye traktater været forhandlet på såkaldte regeringskonferencer og er blevet afsluttet med ratificering (godkendelse) i alle lande.

Det har indebåret flere folkeafstemninger, noget som har vist sig at være risikabelt, set med stats- og regeringschefernes øjne.

Nu indføres to nye muligheder for at lave om på spillereglerne på en nemmere måde.

Stats- og regeringscheferne (EU's topmøde) kan selv afskaffe krav om enstemmighed på de områder, hvor det stadig anvendes, og give Parlamentet indflydelse, hvor det stadigvæk bliver holdt udenfor.

Dette kaldes for passerellen (fransk for gangbro mellem to bygninger), og "De forenklede revisionsprocedurer." Et medlemslands parlament kan dog forhindre at det sker.

Vanskeligt at straffe

Passerellen kan ikke bruges på udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Den kan heller ikke bruges til at give EU ny kompetence.

Den økonomiske krise, med den trussel om statsbankerotter, der er fulgt med, sætter disse bestemmelser på prøve. Der har været en del røster og forslag fremme om at indføre regler, som giver mulighed for at udsætte lande – også lande som ikke har indført euro'en – for sanktioner. EU kan i dag straffe eurolande med for store budgetunderskud ved at tvinge dem til at deponere et beløb, som kan omdannes til en bøde. Men lande, som ikke har indført euro'en, kan kun straffes med en løftet pegefinger. Der er ingen andre sanktionsmuligheder, udover at lande, som ikke respekterer demokratiske værdier, kan blive frataget sin stemmeret.

Men underskudsregler rangerer næppe på linje med frihedsrettigheder – det var i hvert fald ikke tanken. Derfor vil EU nok ikke kunne indføre nye straffe, og give sig selv øget magt over landenes finanslove, uden en regulær traktatændring. Og traktatændringer kan skabe politisk røre og svække EU, hvis de f.eks. afvises ved en folkeafstemning i et medlemsland.

Det taler for at Lissabon-traktaten er kommet for at blive et godt stykke tid endnu. ♦

Sådan forstærker Lissabon-traktaten EU som union:

- Mere magt til store lande i Ministerrådet.
- Øget indflydelse for EU-Parlamentet, og flertalsafgørelser som hovedregel.
- Dele af traktaten kan ændres på topniveau.
- EU bliver en "juridisk person" som kan indgå aftaler som en nation.
- Rettighedskatalog (charter) for alle EU-borgere.
- Fast formand (præsident) Herman Van Rompuy for topmøderne (Det Europæiske Råd).
- Fast udenrigsrepræsentant ("udenrigsminister") Catherine Ashton, og en udenrigstjeneste.
- Fælles forsvar som mål, og forpligtelse til at undsætte hinanden ved angreb.

Her holdes Bruxelles tilbage:

- Fortsat enstemmighed (og nationalt veto) som hovedregel indenfor udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- Fortsat enstemmighed om dele af social- og arbejdsmarkedspolitikken, ved oprettelse af en EU-anklager, ved harmonisering af skatter, ved fastlæggelse af EU's langtidsbudget, om familieret, om opgaverne for Den Europæiske Centralbank, plus enkelte andre områder.
- Nationale parlamenter får mulighed for at bremse, og eventuelt standse, behandling af forslag, som man mener går for langt.
- Én million borgere eller flere, fra et "betydeligt antal lande" kan opfordre Kommissionen til at fremsætte lovforslag.
- EU's flag, hymne, motto og Europadagen er fjernet fra traktatteksten.

Danmarks fire undtagelser

To folkeafstemninger i hhv. 1992 og i 1993 banede vejen for danske undtagelser for de fælles EU-regler på fire områder. Et politisk drama, som ikke er slut.

Af Erling Böttcher

Det begyndte med en ny, omfattende traktat. Maastricht-traktaten skulle omdanne det daværende EF-samarbejde til en Europæisk Union, EU. I Folketinget stemte 125 for Maastricht-traktaten, mens kun 30 stemte imod, men ifølge Grundloven skulle der være folkeafstemning. Vælgerne var skeptiske og afstemningen den 2. juni 1992 endte med nej-flertal.

Og dermed var grunden lagt til en af de mest indviklede og vedvarende konflikter i dansk politik.

Igennem det meste af debatten før folkeafstemningen krævede nej-siden, at resultatet af et nej måtte blive en afvisning af Maastricht-traktaten og en genforhandling af hele traktaten.

En måned før folkeafstemningen havde partiet SF dog fremlagt et konkret forslag om, at Danmark ved et nej skulle være undtaget fire konkrete områder, som repræsenterede den unionsdannelse som partiet var imod. De fire områder (euro'en, unionsborgerskab, rets- og indvandringspolitik

og forsvarspolitik) er gennemgået på dette opslag.

Resultatet blev en aftale, hvori SF enedes med ja-partierne om, at Danmark alligevel godt kunne tilslutte sig Unionen – hvis blot vi var undtaget de fire områder. På den måde blev vejen banet for endnu en afstemning om Maastricht-traktaten.

Den 18. maj 1993 blev der igen holdt folkeafstemning. En afstemning om samme traktat, men med fire

danske undtagelser – og denne gang blev det et ja. Det førte til stor bitterhed blandt mange vælgere at man kunne omgøre en folkeafstemning allerede året efter.

Undtagelserne – eller ”forbeholdene” – er indført ved folkeafstemning, og kan også kun afskaffes ved en folkeafstemning. Der har dog hidtil kun været gjort ét forsøg på opgør med et forbehold, og det slog fejl. ♦

Folkeafstemninger om EU i Danmark

I Danmark skal der gennemføres folkeafstemninger, hvis noget fører til afgivelse af selvbestemmelse (suveræniteten), og hvis forslaget har opbakning fra mindre end 5/6 af folketingets medlemmer. De begrænsninger har betydet, at ikke alle nye traktater er sendt til folkeafstemning.

Emne	% ja-stemmer	% nej-stemmer	Resultat
Dansk medlemskab af EF (1972)	63,5 %	36,6 %	Ja
Fællesakten/EF-pakken (1986)	56,2 %	43,8 %	Ja
Maastricht I (1992)	49,3 %	50,7 %	Nej
Maastricht II – med undtagelser (1993)	56,8 %	43,4 %	Ja
Amsterdam-traktaten	55,1 %	44,9 %	Ja
Euro-forbehold (2000)	46,8 %	52,3 %	Nej
Nice-traktaten, ingen folkeafstemning (2003)			
Lissabon-traktaten, ingen folkeafstemning (2009)			

Kort om de fire forbehold

Af Erling Böttcher

1. Danmark uden euro

Undtagelsen fra EU's fælles valuta, euroen, er den eneste af Danmarks fire undtagelser, som et flertal i Folketinget har prøvet at sende til folkeafstemning siden undtagelsen blev indført. Men ved folkeafstemningen om euroen den 28. september 2000, blev det igen et nej til euroen.

Undtagelsen er formelt set en undtagelse fra det som hedder "3. fase af den økonomisk-monetære Union", dvs. den fase, hvor man afskaffer det enkelte lands valuta og rentepolitik, til fordel for euro og en fælles rente, fastlagt af eurolandenes fælles centralbank i Frankfurt.

Debatten om euroen har igennem årene handlet om både politik og økonomi. Er euroen en økonomisk fordel, en ulempe, eller hverken eller? Ekspertter fra banker og interesseorganisationer har oftest været vildt uenige, mens det officielle svar fra Det økonomiske Råd har været et "hverken-eller".

Den politiske debat er mindst lige så vigtig. Idealister argumenterer for, at euroen, ganske uanset økonomiske resultater, er et freds- og forsoningsprojekt man bare må støtte. Andre spørger kritisk, om man overhovedet kan have fælles valuta- og rentepolitik, uden på sigt at indføre mere overordnet styring af de enkelte lande. Vil euroen derfor være et skridt mod et Europas forenede Stater?

2. Vil ikke være med i EU-forsvar

Da Unionen blev indført blev det også fastslået at EU nu "omfatter alle spørgsmål vedrørende den Europæiske Unions sikkerhed, herunder udformningen på langt sigt af en fælles forsvarspolitik, som med tiden vil kunne føre til et fælles forsvar". Det sagde de danske vælgere i 1992 nej til.

Siden da har Danmark ikke deltaget i "udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og aktioner inden for Unionen, som har indvirkning på forsvarsområdet" – som det hedder i Edinburgh-erklæringen.

Debatten har siden 1992 egentlig ikke ændret sig, og spørgsmålene er stadig: Skal vi have et fælles EU-forsvar, og skal Danmark være med i et sådant? Dog er der nu kommet fornyet fokus på emnet efter Lissabon-traktaten er trådt i kraft. Lissabon-traktaten strammer formuleringen til, at udviklingen med sikkerhed "vil føre til et fælles forsvar," og man indfører en slags fælles udenrigsminister og et fælles udenrigsministerium.

3. Dansk borgerskab frem for EU-borgerskab

Et statsborgerskab i et land er adgangsbillet til rettigheder i det pågældende land. Det kan f.eks. være ret til sociale ydelser som f.eks. pension og arbejdsløshedspenge, eller det kan være adgang til gratis behandling i sundhedsvæsenet og gratis adgang til uddannelse. Det kan også være adgang til hjælp og beskyttelse, hvis man er havnet i problemer i et andet land.

Med Unionen indførte EU også i 1992 et unionsborgerskab. Men Danmark ønskede ikke et unionsborgerskab, der ligger på linje med statsborgerskabet i en nationalstat. Sådan hed det i Edinburgh-erklæringen fra 1992. Hvordan det så skal fortolkes, har der siden været stor uenighed om.

Debatten har vist, at forbeholdet kan tolkes i snæver forstand eller i bred forstand. Modstandere af forbeholdet har altid tolket snævert, og ment at forbeholdet var imødekommet, hvis blot EU's borgerskab ikke erstattede det danske statsborgerskab. Omvendt siger nogle af kritikerne, at Folketinget har sat sig på en glidebane mod stadig mere unionsborgerskab ved at acceptere Lissabon-traktaten. Her er der kommet et helt afsnit om EU-rettigheder, der – som alle andre EU-regler – er overordnet danske regler.

4. Egen rets-, indenrigs- og indvandringspolitik

Oprindeligt var samarbejdet om rets-, indenrigs- og indvandringspolitik mellemstatsligt, det vil sige at Danmark havde veto-ret, fordi beslutningerne skulle træffes i enstemmighed mellem landene. Sådan ønskede de danske vælgere det. Et flertal var imod, hvis Danmark blev underlagt en overstatslig politik, hvor man kunne blive nedstemt og dermed pålagt at indføre regler, man er imod, f.eks. om politi og strafferet, om asyl og indvandring eller om grænsekontrol, databeskyttelse og efterretningstjeneste.

Den danske undtagelse var derfor et forbehold for et overstatsligt samarbejde (d.v.s. et samarbejde, hvor Danmark ikke kan ændre regler ensidigt, som er vedtaget i EU) om rets-, indenrigs- og asylpolitik. Det er dog lige netop, hvad der sker i disse år i EU, og dermed vokser den danske undtagelse i betydning.

Debatten om den "retlige undtagelse" er dermed blevet aktuel igen. På den ene side kan tilhængerne af undtagelsen sige, at man i sin tid så helt rigtigt, da man tog forbehold for en overstatslig udvikling. På den anden side kan modstanderne af undtagelsen sige, at det nu er tid til at tage den op til overvejelse fordi forbeholdet nu bliver mere og mere til en egentlig undtagelse.

EU's historie i hovedtræk

EU's historie er historien om traktater, der ændres og udbygges – fra Kul- og Stålundion i 1952 til Lissabon-traktaten fra 2009.

Af Sven Skovmand

De første skridt til EU blev taget i 1950, da den ledende franske embedsmand, Jean Monnet, fik udenrigsminister Robert Schumann til at foreslå et samarbejde med andre lande om kul og stål. Det førte til Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab, som kom til at omfatte Frankrig, Vesttyskland, Italien, Holland, Belgien og Luxembourg. Fællesskabet fik hovedsæde i Luxembourg.

Fællesskabet, der trådte i kraft i 1952, skulle sikre fri handel med kul og stål inden for fællesskabet.

Den afgørende initiativret

Monnet lavede selv reglerne for dette fællesskab – regler, der i alt væsentligt svarer til de regler, der gælder for EU i dag.

Det vigtigste organ var *Den Høje Myndighed*, senere kaldet *Kommissionen*, som Monnet selv blev formand for. Dette organ havde eneret på at fremsætte forslag til beslutninger. Den Høje Myndigheds eneret til at fremsætte forslag, var vigtigt for Monnet. Dermed havde han sikret sig, at fællesskabet aldrig ville miste magt. Denne *initiativret* gælder stadig i EU, og den er baggrunden for, at institutionen har kunnet udvikle sig så stærkt, som den har gjort.

Forslagene skulle dog godkendes af *Ministerrådet*, der bestod af ministre fra medlemslandene.

Hvis et af medlemslandene forbrød sig mod fællesskabets regler eller var uenig med Den Høje Myndighed, kunne *Domstolen* afgøre, hvem der havde ret.

Der var også et *parlament*, men det havde ingen magt. Det bestod af politikere fra medlemslandenes parlamenter, og det kunne kun komme med kommentarer til forslagene fra Den Høje Myndighed.

Fællesmarkedet og Rom-traktaten

Monnet ville gerne have haft Storbritannien med, men den britiske regering sagde nej. Det lykkedes heller ikke at få

Jean Monnet, en fransk embedsmand, var initiativtager til dannelsen af Kul- og Stålundionen, siden EF, som senere blev til EU.

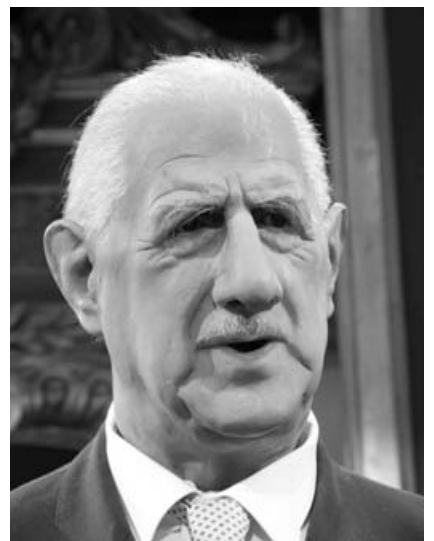
snart i Strasbourg. Det koster en masse penge, hvilket har skabt stor utilfredshed.

Vetoretten

Et væsentligt træk ved Fællesmarkedet var, at Ministerrådet i en række situationer skulle vedtage forslag med kvalificeret flertal – i praksis omkring to tredjedele af stemmerne. Det gjaldt dog ikke vedtagelse af ensartede regler for varer, *harmonisering*. Her gjaldt der enstemmighed helt til 1987. De enkelte lande kunne derfor standse alle forslag, som de var imod.

På andre områder gjaldt der imidlertid kvalificeret flertal, og det var den franske præsident, Charles de Gaulle, utilfreds

Den franske præsident Charles de Gaulle stod i 60'erne fast på medlemslandenes ret til at afvise forslag, de mente stred mod nationale interesser.

en "Europahær", som tyske soldater kunne indgå i.

Men i 1957 fik Monnet, med hjælp fra især den belgiske statsminister Paul-Henri Spaak, skabt en toldunion, *Det Europæiske Økonomiske Fællesskab* – i daglig tale kaldet "Fællesmarkedet", og fra 1967 kaldet *Det Europæiske Fællesskab (EF)*. De grundlæggende regler for Fællesmarkedet – traktaten – trådte i kraft i 1958, og blev underskrevet i Rom. Derfor taler man om *Rom-traktaten*.

Fællesmarkedet omfattede alle industrivarer og havde dermed et langt større omfang end Kul- og Stålfællesskabet. Derfor blev hovedsædet flyttet til Bruxelles, hvor både Kommissionen og Ministerrådet fik sæde.

Rejsecirkus

Domstolen blev dog liggende i Luxembourg, og det samme gjorde Parlamentets administration og arkiv. Medlemmernes møder blev dog snart holdt i Strasbourg, hvor Europarådet havde en stor mødesal. Endelig blev udvalgmøderne holdt i Bruxelles, fordi man dér havde let adgang til Kommissionen.

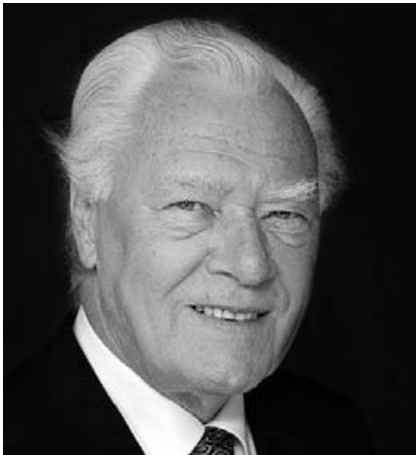
Dermed startede et flyttecirkus, hvor Parlamentet snart holder møde i Bruxelles,

med. Med *Luxembourg-forliget* fra 1966 fik han indført en vetoret for alle lande, som mente, at et forslag kunne krænke væsentlige interesser for landet.

Folkevalgt parlament og flertalsafgørelser

Indtil 1979 var medlemmerne af Parlamentet valgt af de nationale parlamenter, i Danmark af Folketinget. Men i 1979 blev Parlamentet for første gang valgt direkte af vælgerne i de enkelte lande, og det betød en enorm styrkelse af Fællesmarkedet.

Bortset fra dét, skete der ikke grundlæggende ændringer af EF/ EU i mange år efter 1958.

Statsminister Poul Schlüter kunne ikke få flertal i Folketinget for EF-pakken i 1986, men vandt en hastigt indkaldt folkeafstemning.

I 1980'erne ændredes stemningen imidlertid, blandt andet fordi Parlamentet pressede på for at give EU mere magt. Og i 1985 gik et flertal af EU-landene ind for en vidtgående traktatændring, der ville afskaffe vetoret for harmoniseringer.

Beslutningen skete mod Danmarks delvise protest, men regeringen endte dog med at sige ja til den ændrede traktat, der blev kaldt *Den Europæiske Fælles Akt*, og

Fra 6 til 27 EU er vokset støt siden begyndelsen

I 1958 dannede Frankrig, Vesttyskland, Italien, Belgien, Holland og Luxembourg Det Europæiske Økonomiske Fællesskab, fra 1967 kaldet EF.

I 1973 blev EF udvidet med Storbritannien, Danmark og Irland.

I 1981 blev Grækenland medlem, og i 1986 fulgte Spanien og Portugal.

I 1994 blev Østrig, Finland og Sverige medlemmer. Året før var EF kommet til at hedde EU.

I 2004 blev Polen, Tjekkiet, Slovakiet, Ungarn, Estland, Letland, Litauen, Slovenien, Cypern og Malta medlemmer.

I 2007 blev Rumænien og Bulgarien medlemmer.

som regeringen kaldte "EF-pakken". Regeringen fik dog hurtigt et problem med pakken, for et flertal i Folketinget afviste traktatændringerne. Men statsminister Poul Schlüter fik omstødt beslutningen gennem en folkeafstemning, som blev gennemført med kun en måneds varsel, hvad der i praksis betød, at de færreste vælgere nåede at blive klare over, hvad ændringerne gik ud på. 56,2 procent stemte ja, mens 43,8 procent sagde nej.

Fra EF til EU

I de følgende år blev der gennemført et stort antal harmoniseringer af lovgivningen. Og nu søgte man også at give EU indflydelse på det retlige og udenrigspolitiske område – i første omgang dog gennem regler, der skulle besluttes med enstemmighed.

Det blev til *Maastricht-traktaten*, der i

1992 blev afvist af de danske vælgere ved en folkeafstemning. 50,7 procent stemte nej, og 49,3 procent stemte ja. Ved at udstyre traktaten med danske forbehold (eller: undtagelser) overfor den fælles valuta, retspolitik og udenrigspolitik og militær lykkedes det dog det følgende år at få 56,7 procent af vælgerne til at stemme ja. Dermed trådte Maastricht-traktaten i kraft, og EF tog nyt navn; *Den Europæiske Union (EU)*.

Tre traktater, ingen forfatning

I 1998 gennemførtes *Amsterdam-traktaten*, hvis væsentligste indhold var, at man afskaffede grænserne mellem de enkelte medlemslande fra 2003. Ved den danske folkeafstemning stemte 55,1 for, mens 44,9 stemte imod.

I 2004 trådte *Nice-traktaten*, der ændrede på stemmereglene og gav de store lande en stærkere stilling, i kraft. Det skete på baggrund af, at hele ti nye lande skulle være medlemmer.

Endelig vedtoges Lissabon-traktaten i 2009, der omtales på side 8-9. ♦

NOTAT i den kommende tid

I de kommende måneder skriver NOTAT bl.a. om:

Rovfiskeri med EU-flag

Europæiske kuttere fisker havene tynde ved afrikanske kyster. Det går ud over lokalt fiskeri

Eurokrisen

Hvordan vil reglerne for landenes økonomier blive strammet? Hvor langt vil EU blive involveret i medlemslandenes finansløse?

På jagt efter råvarer

Strategien for at sikre sig råvarer er blevet central for EU. Det er ikke uden omkostninger for bl.a. mange u-lande.

Europaudvalget

Af Erling Böttcher

Tre forskellige bedømmelser af det magtfulde udvalg, som fastlægger det meste af dansk EU-politik.

Europaudvalget er Folketingets mest magtfulde udvalg. For åbne døre fastlægges danske ministres gøren og laden i EU. Alligevel ved kun få, hvad der foregår. Bedømmelsen af udvalget spænder fra et forbilledigt eksempel på demokrati til et rent fallitbo. Læs her de tre versioner: Den gode, den onde og den virkelig grusomme.

Bedømmelse 1:

Det demokratiske forbillede

I Danmark kan en minister ikke bare gøre, hvad han selv synes, når han tager til møde i Bruxelles.

Han skal handle på vegne af det danske folk, og derfor skal han have et flertal bag sig i det danske Folketing. Ministeren skal have *mandat*, som det hedder. Det vil sige mandat til, hvad han kan stemme for, imod og arbejde for i EU.

Da Danmark trådte ind i Fællesmarkedet (EF) i 1972 oprettede Folketinget derfor "Markedsudvalget", som skulle give ministeren mandat til forhandlingerne i EU.

Da EF blev omdannet til Union i 1993 skiftede udvalget også navn, til nu at hedde "Europaudvalget". Det var stadig nyt for mange lande, at en minister ikke bare kunne gøre som han ville, men havde en snor i sig hjemmefra. Det kunne selvfølgelig være irriterende for de andre lande, hvis den danske minister ikke på egen hånd kunne strække sig i nogle forhandlinger.

En gang sagde EU-Kommissionens formand ligefrem, at EU havde et ekstra medlemsland i form af det danske Euro-

paudvalg. Alligevel blev ordningen med mandatgivning anset for et demokratisk forbillede.

Ordningen blev efterhånden kopieret i mange medlemslande. Efterhånden som EU blev mere omfattende var det i mange parlamenter klart, at deres regering ikke længere kunne sidde egenhændigt med hænderne på rattet i EU-politikken.

Bedømmelse 1: Europaudvalget er forbilledlig demokratisk kontrol, som med succes er blevet eksporteret til andre lande.

Bedømmelse 2:

Udvalget som halser bagefter

Det er normalt hver fredag formiddag ved et rundt bord på 2. sal på Christiansborg – i værelse 2-133 – at man kan se, hvordan Danmarks EU-politik fastlægges. Det er ikke nemt at følge med.

Typisk kommer to-fire ministre og skal have mandat til forestående møder i EU.

Til et almindeligt ministermøde i Bruxelles, kan der være f.eks. 15 punkter på sin dagorden. Ministeriet udarbejder et notat om de mange sager, og det kan sagtens fylde 150 sider.

Senere følger typisk to-tre andre ministre, med en lige så omfattende dagsorden i Bruxelles, og med lige så omfattende levering af uddybende notater til medlemmerne af Europaudvalget.

Hertil kommer, at der bliver orienteret tidligt om kommende sager, som endnu ikke er nået ind på den formelle dagsorden, og der bliver afgivet referat af, hvad der allerede er sket.

I alt kan hvert medlem af Europaudvalget komme op på over 1000-2000 siders læsning til hvert enkelt møde, men det slemme er, at de mange sider spænder over samtlige andre folketingsudvalgs emner.

Medlemmet af Europaudvalget skal dermed kunne alt og vide alt. Hvilket ikke kan lade sig gøre. Udvalget kæmper derfor en stadig kamp for at få kollegerne i de øvrige udvalg i Folketinget til at interessere sig for EU's tiltag og forslag for at kvalificere modspillet til ministrene.

Et andet problem er offentlighedens interesse. Alle kan sådan set melde sig og se og høre med. Siden efteråret 2006 har udvalgets møder været åbne for offentligheden. Men i praksis er der kun nogle få

journalister til stede – som oftest fra mindre og særligt interesserede medier. Det er yderst sjældent, at Folketingets mest magtfulde udvalg bliver breaking news i TV eller rammer avisforsiderne.

Bedømmelse 2: Europaudvalget er en god og rigtig idé for at føre parlamentarisk kontrol med regeringen – men det er en kamp op ad bakke, og kræver fortsat udvikling og opkvalificering.

Bedømmelse 3:

Så fortidigt at det bør nedlægges

Engang blev de afgørende beslutninger truffet i EU's Ministerråd – det vil sige på et møde blandt medlemslandenes ministre. Den gang gav det god mening at give ministeren mandat.

Men det er længe siden beslutningerne i EU blev truffet alene i Ministerrådet. Nu er det langt mere indviklet.

Først og fremmest har EU's administration, Kommissionen, fået langt mere magt i forbindelse med udvidelsen af EU's emner til at omfatte langt mere end da der blot var tale om et fælles marked. For det andet har EU-Parlamentet fået langt mere magt – senest har Parlamentet gennem Lissabon-traktaten fået medlovgivende indflydelse på næsten alle emner.

Det betyder, at næsten alle beslutninger i EU reelt træffes i et trekant-sammen spil mellem Ministerråd, Kommission og EU-Parlament. Og først når tingene er færdigforhandlede i dette maskineri, når det op på ministrenes dagsorden, og dermed også Folketingets Europaudvalg.

På den måde er Europaudvalget kommet håbløst bagud. Tingene er stort set besluttet før de når til Christiansborg. Således er det ikke nok med, at Europaudvalget er overbebyrdet med sager og læsestof, men det kommer også så sent ind i processen at der reelt ikke er andet at gøre end at fungere som gummistempel.

Bedømmelse 3: Europaudvalget er chanceløst og fortidigt i forhold til nutidens beslutningsproces i EU. De 13 danske medlemmer af EU-Parlamentet har mere magt end Folketinget. Europaudvalget burde nedlægges. Folketinget kan komme bedre i spil ved at få gjort EU-sagerne til indenrigspolitik ved at de forskellige fagudvalg i Folketinget i stedet giver mandaterne. ♦

Fra et møde i Folketingets Europaudvalg, hvor det meste af dansk EU-politik fastlægges.

Hvad ved danskerne om hvem der fastlægger dansk EU-politik?

- Danmarks holdning i EU fastlægges fortrinsvis i Folketingets Europaudvalg. Det ved 36 procent af danskerne. De fleste danskere er dog af den opfattelse, at den danske politik afgøres af regeringen. Hele 53 procent tror, regeringen fastlægger politikken suverænt.

Kilde: Analyse fra Megafon for NOTAT, 2010

DEO UNDERVISNING

Elev | Lærer

Demokrati
Ung i Europa
Atomkraft
Lobbyisme
Sundhed
Østeuropa
Landbrug
Fiskeri
Konkurrence
CO2-lagring
Tyrkiet
Ytringsfrihed
Menneskehandel

EU undervisning der engagerer og aktiverer

EU er en afgørende politisk spiller både i Danmark, Europa og i verden. Man kan ikke for alvor diskutere politik, økonomi eller sociologi uden at forholde sig til det europæiske samarbejde.

Derfor har Oplysningsforbundet DEO startet et ambitiøst undervisningsprojekt, der tager udgangspunkt i konkrete temaer, hvor EU spiller en afgørende rolle.

Crash-course materialer

DEO undervisning består for det første af en side med undervisningsmaterialer. Dine elever kan gå direkte i gang med arbejdet med 20 temapakker med arbejdsspørgsmål, faglige nøglebegreber, artikelsamlinger og linksamlinger. Hver enkelt temapakke er designet til at danne baggrund for en synopsis i samfundsfag – og kan med inddragelse af linksamlingen også være ressourcerum for et projektarbejde.

EU-haiku, film og powerpoints

DEO undervisning omfatter også en side målrettet læreren, hvor du finder film, powerpoints, forløbsplaner, en pædagogisk værktøjskasse og informationer om vores undervisningsaktiviteter.

Demokraticafe, EU-avis og netværk

En demokraticafe er en debatcafe om et EU-emne, arrangeret af DEO's medarbejdere og med oplæg fra eksperter eller politikere. EU-avisen skrives af dine elever og leveres i flot layout på print fra DEO undervisning.

EU-netværket er for alle undervisere, der ønsker at være en del af DEO undervisnings aktiviteter – eller blot vil informeres om netværksmøder, nyheder og aktivitetstilbud.

DEO undervisning er realiseret med støtte fra Europa-Nævnet, Dansk Folkeoplysnings Samråd og Undervisningsministeriet. DEO undervisning er non-profit og gratis.

www.deo.dk/undervisning

NOTAT
– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion:

NOTAT, Christiansborg,
1240 København K.
redaktionen@notat.dk

Redaktionen: Kenneth Haar (ansv.), Staffan Dahllöf, Luise Pihl, Rasmus Nørlem Sørensen, Michael B. Lauritsen og Sven Skovmand.

Udgivet af DEO med delvis støtte fra Europa Nævnet.

Forside: Udsnit af vinderbidrag i DEO's plakatkonkurrence 2009. Udarbejdet af Matias Albæk-Falk, BAF. www.baf.dk

Abonnement: NOTAT, Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk CVR nr.: 18411008

Lay-out og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

NOTAT udkommer 12 gange om året og går i hvert nummer i dybden med et tema.

Prisen er kun 160 kr. for et halvt år og 295 kr. for et helt år. Og så inviteres du samtidig til spændende debatarrangementer.

For nye tilbyder vi 5 måneder gratis på prøve og helt uforpligtende. Det kan bestilles på www.notat.dk eller ved at sende en sms til 1204 hvor du blot skriver "notat".

Danskerne kender ikke EU

I EU-sammenhæng hører vi til de velinformerede. Men danskerne kender ikke de vigtigste kendetegn ved beslutningsprocessen i EU, viser en ny undersøgelse.

Af Kenneth Haar

Hvis en avisoverskrift en dag lød "Kommissionen har eneret til at foreslå EU-love", ville eksperterne rive sig i håret af ærgrelse, og politikere ryste på hovedet. For dét er da ingen nyhed. Sådan har det været siden EU's fødsel i 1958. Men for hele 65 procent af danskerne ville det komme som en overraskelse. Det viser en undersøgelse, NOTAT har fået analyseinstituttet Megafon til at lave. Et repræsentativt udsnit af befolkningen er blevet stillet over for seks spørgsmål, der alle handler om de helt grundlæggende træk ved EU; hvordan EU vedtager regler, og om hvordan danske institutioner og politikere påvirker dem.

Nogle træffere

Lad os begynde med de gode nyheder.

63 procent af danskerne véd, at der er 13 danske medlemmer af Europa-Parlamentet – ud af 736.

56 procent af danskerne véd, at det er EU-domstolen som i sidste ende afgør, hvad en lov betyder, hvis der er tvivl om det.

Det er mere tvivlsomt om det skal opfattes positivt, at 45 procent af danskerne

er klar over, at Danmark har ét medlem af EU-Kommissionen, som i øvrigt nu og i de kommende år hedder Connie Hedegaard og er klimakommissær. Den kan vendes om: Et flertal véd ikke, at Danmark – som alle andre medlemslande – har én kommissær.

Vigtige forbí'ere

Men det mest slående resultat af undersøgelsen er nok, at danskerne ikke kender de to vigtigste skridt i vedtagelsen af en lov. Flest, nemlig 43 procent, tror, at EU-Parlamentet er den institution, forslagene til love kommer fra, mens 35 procent har svaret rigtigt; at det er EU-Kommissionen, og kun EU-Kommissionen, som kan fremlægge forslag til love. Heller ikke det næste skridt, nemlig vedtagelsen af en EU-lov, er velkendt. De fleste love skal i dag vedtages efter enighed mellem Europa-Parlamentet og Ministerrådet, hvor medlemslandenes ministre sidder. Det har kun 23 procent af danskerne dog bemærket. Danskerne hælder nemlig mest til, at det er parlamentet og Kommissionen, som skal være enige. 49 procent mener, det er sådan proceduren er.

Danskerne ved meget

At så mange svarer forkert på de måske allervigtigste spørgsmål om EU, nemlig hvordan love, der påvirker os bliver til, kan se bekymrende ud. Alligevel ligger danskerne faktisk trygt i svinget i EU-sammenhæng. Der gennemføres nu og da europæiske undersøgelser af befolkningernes viden om EU. I disse undersøgelser står danskerne sig som regel godt. I en undersøgelse fra Eurostat fra maj i år om bl.a. befolkningernes viden om Europa-Parlamentet, ligger danskerne i den bedst informerede tredjedel. ♦

Læs mere om undersøgelsen på www.notat.dk